

1890'LARDAN 1930'LARA İZMİR'DEKİ AMERİKAN OKULLARINDA YÜRÜTÜLEN SPOR FAALİYETLERİ VE KENT SPORUNA KATKILARI*

Cenk DEMİR**

Öz

İzmir, konumu ve tarihi geçmişi ile Anadolu'nun Batı'ya açılan önemli bir yüzüdür. XIX. yüzyılın sonlarına doğru kent dâhilinde gerçekleştirilen çeşitli spor faaliyetleri ise bireysel ya da toplumsal açıdan gerçekleşen Osmanlı modernitesine farklı bir bakış açısı getirdi. Özellikle şehirdeki yabancı okullarda verilen modern dersler, geleneksel spor algısının ve/veya klasik eğitim kurumlarındaki beden eğitimi derslerindeki spor anlayışının değişimine önemli katkı sağladı.

Kentte bulunan yabancı okullardan, İzmir Amerikan Kız Koleji Enstitüsü (İzmir Colligate Institute for Girls, ACI) ve İzmir Uluslararası Kolej (International College for Smyrna, IC) ise dikkat çeken iki Amerikan eğitim kurumuydu. Bu okullardaki eğitim-öğretim sistemi sayesinde, öğrencilerin bilgi ve becerileri artırılırken sosyal ve kültürel açıdan da gelişimlerine katkı sağlandı. Müfredat kapsamındaki beden eğitimi dersleri ile Uluslararası Kolej yerleşkesinde tanzim edilen modern spor tesisleri ve spor aletleri, ilgi çekici unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca okullardaki atletizm, futbol, voleybol, basketbol ve tenis gibi çeşitli dallardaki spor faaliyetleri ise İzmir'deki eğitim kurumları arasında Amerikan kolejlerini farklı bir noktaya taşıırken aynı zamanda bu kolejler kent sporuna da katkı sağladı.

Bu çalışmada, 1890'lardan 1930'lu yıllara kadar İzmir'deki Amerikan eğitim kurumlarında yürütülen spor faaliyetlerinin türleri, özellikleri ve şehrin spor tarihine etkilerinin neler olduğu sorularına cevap vermeye çalışıldı. Kaynak olarak ise Amerikan menşei miyoner arşiv belgeleri, basılı kaynaklar ve döneme ait fotoğraflardan yararlanıldı. Böylece kentin önemli eğitim kurumları arasında yer alan Amerikan kolejlerinden hareketle İzmir spor tarihine ışık tutulması amaçlandı.

Anahtar Kelimeler: İzmir, Amerikan Koleji, Spor, Futbol, Atletizm, İzcilik.

* Bu çalışma 15 Şubat 2018 tarihinde Türkiye Spor Yazarları Derneği (TSYD)'nin İzmir şubesinin organizasyonunda, Yaşar Üniversitesi/İzmir'de düzenlenen *İzmir Spor Tarihi Sempozyumu*'nda sunulmuş, geliştirilerek makale formatına getirilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.
(cenkdemir@sinop.edu.tr), (<https://orcid.org/0000-0003-4075-6251>).

SPORTS ACTIVITIES AND CONTRIBUTION TO URBAN SPORTS IN AMERICAN SCHOOLS WITHIN İZMİR FROM 1890s TO 1930s

Abstract

Izmir is an important face of Anatolia to the West with its location and historical background. The various sports activities carried out within the city towards the end of the 19th century brought a different perspective to the Ottoman modernity, that took place in an individual or societal context. Modern lectures, especially given to foreign schools in the city, have made a significant contribution to the change of perception to traditional sports and/or sports understanding in physical education classes in classical educational institutions.

Izmir Colligiate Institute for Girls (ACI) and International College for Smyrna (IC) were the two most prominent American educational institutions in the city. Thanks to the education system in these schools, students' knowledge and skills were being improved. In addition, social and cultural aspects contributed to their development. The curriculum of physical education courses and the modern sports facilities and sporting equipments in the International College settlement are confort as interesting elements. Furthermore, a variety of sporting activities such as athletics, football, volleyball, basketball and tennis in schools have brought American colleges to a different point among educational institutions in Izmir. Thus, these colleges also contributed to the urban sport.

This study aimed to answer the question of what kinds of sports activities were carried out in American educational institutions in Izmir from 1890s to 1930s, as well as the types of sports, the characteristics of these sports and the effects of these sports on the history of city. The US origin missionary archive documents, printed resources and photographs of the revolution were used as sources. Thus, it aimed to shed light on the sports history of Izmir through the American colleges, that are among the important educational institutions within the city.

Keywords: *Izmir, American College, Sports, Football, Athletics, Scouting.*

Giriş

Levant'ın parlayan yıldızı İzmir,¹ XIX. yüzyılda farklı milletlere ve inançlara mensup, aynı zamanda farklı dilleri konuşan insanların bir arada yaşadığı önemli bir metropoldü. Elbette kentin bu kozmopolit yapısı çeşitli misyoner örgütlerinin dikkatini çekti. Esasen dünya üzerindeki misyoner teşkilatlarının ve faaliyetlerinin, kapsam ve etkilerinin yaygınlığı açısından XIX. yüzyıl da bir nevi *altın çağ* niteliği taşımaktaydı. Kentte faaliyet gösteren misyoner teşkilatlarından birisi ise temelleri 1810'da Boston/ABD'de atılan ve

1 Bu ifade, Bülent Şenocak'ın, *Levant'ın Yıldızı İzmir; Levantenler, Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler* isimli kitabından esinlenilerek kullanıldı. *Levant* kelimesinin anlamı ve yazarı, İzmir'in Levant'ın yıldızı olduğu düşüncesine iten açıklamalı bilgi için bkz. Bülent Şenocak, *Levant'ın Yıldızı İzmir; Levantenler, Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler*, Şenocak Yayınları, İzmir, 2011, ss. 12-20.

kimi kaynaklarda kısaca Amerikan Board olarak ifade edilen *Amerika Yabancı Misyon Temsilcileri Birliği* (The American Board of Commissioners for Foreign Missions, ABCFM) idi. Aslında Anadolu, misyoner faaliyetleri açısından *Asya'nın anahtarı* benzetmesi yapılmakta beis görülmeyecek kadar önemli bir coğrafyaydı. İzmir de bu coğrafyanın kilidini açacak olan anahtarın çevrildiği yer ya da başka bir ifade ile Amerikalı misyonerlerin Osmanlı mülküne ayak bastığı ilk şehir olma özelliğine sahiptir.²

15 Ocak 1820'de Pliny Fisk ve Levi Parsons adlı iki Amerikalı misyonerin kente gelmesi ile birlikte İzmir'deki faaliyetlerine başlayan ABCFM, uzun yıllar bölgedeki faaliyetlerini sürdürdü. Protestan bir misyoner teşkilatı olan Amerikan Board ve bu örgüte bağlı misyonerler, bölgede cemaat oluşturmak adına ilk önce sondaj çalışması olarak nitelendirilebilecek saha araştırmaları yapıp, raporlar hazırladı. Örgüt, tesis edilen kiliseler aracılığı ile dinî faaliyetlerde bulunurken XIX. yüzyılın son çeyreğine girildiğinde ise eğitim kurumları ile etkinliğini artırdı. 1878'de karma eğitim veren bir okul tesis eden Amerikan Board, daha sonra bu okulu sadece kız öğrencilere tahsis etti. Okul, 1882'de *Amerikan Kız Okulu* (The American Girls School), 1898'de *Amerikan Kız Kolej Enstitüsü* (The American Collegiate Institute for Girls, ACI)³ ismini aldı. Diğer taraftan 1879'da erkek öğrenciler için bir okul açan ABCFM, okulun ismini 1891'de *Amerikan Erkek Lisesi* (The American High School for Boys), 1903'de ise İzmir Uluslararası Kolej (International College for Smyrna, IC) olarak değiştirdi.⁴

Bu iki okul, çağdaş eğitimin gereklerini yerine getirerek kısa zamanda İzmir'deki önemli eğitim kurumları arasına isimlerini yazdırmayı başardı. Söz konusu okullarda, müspet ilimlerin yanı sıra öğrencilerin fiziksel, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlayacak derslerin verilmesi kentteki diğer okullar arasında gerek Amerikan Kız Kolej Enstitüsü'nü gerek Uluslararası Kolej'i farklı bir noktaya taşıdı. Dolayısıyla 1900'lerin başında Amerikan Kız Kolej Enstitüsü, İzmir ve çevresindeki kız öğrencilere yönelik eğitim veren bölgenin önde gelen eğitim kurumlarından birisi haline geldi.⁵ Uluslararası Kolej ise Anadolu'nun

2 Uygur Kocabaşoğlu, *Anadolu'daki Amerika; Kendi Belgeleriyle 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Amerikan Misyoner Okulları*, İmge Kitabevi, Ankara, 2000, s. 23.

3 İzmir Amerikan Kız Kolej Enstitüsü'nün gayrimenkullerine 1990'ların başında SEV (Sağlık ve Eğitim Vakfı) sahip oldu. Ekim 2005'ten itibaren Özel İzmir Amerikan Koleji (ACI) adı altında karma eğitim veren bir okul olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Okulun kısa tarihçesi hakkında çevrimiçi erişim sağlamak için bkz. <http://www.aci.k12.tr/icerik/okulumuzun-tarihcesi/391/> (Erişim tarihi: 09.03.2018)

4 Bu okullar ve ABCFM'in İzmir'deki faaliyetleri için bkz. Cenk Demir, *Amerikan Board'un İzmir'deki Faaliyetleri ve İzmir Uluslararası Kolej*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kayseri, 2014. Ayrıca bkz. Mehmet Emin Elmacı, *Bir Semt Bir Bina: Nato Binası Amerikan Koleji'nden Kızılçullu Köy Enstitüsü'ne*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, No. 92, Ünik Binalar Serisi 3, İzmir, 2013; Brian Johnson, *Amerikan Collegiate Institute (ACI) ve İzmir'deki Bağlı Okulların Tarihçesi: Bilgiye Uzman Patikalar*, Çev. Handan Cingi, Amerikan Board ve Sağlık ve Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004/2005.

5 *Papers of the American Board of Commissioners for Foreign Missions (PABCFM)*, Unit 5, Item: (ABC 16.9.3), Reel 597, No: 482.

dışında, Ege Adaları ve Balkanlardan erkek öğrenciler kabul eden, tesis ve sosyal imkânları ile benzersiz bir eğitim kurumuna dönüştü.⁶ Böylece okullardaki çağdaş eğitim öğretim programları ile öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmelerine fırsat verildi. Öte yandan gerek ders müfredatlarında yer alan beden eğitimi dersleri sayesinde gerek öğrenci kulüpleri aracılığı ile kent, klasik eğitim kurumlarındaki beden eğitimi derslerinde uygulanan spor anlayışının ve/veya geleneksel spor algısının değişimine öncülük edildi. Özellikle Uluslararası Kolej bünyesinde yürütülen futbol, atletizm ve izcilik faaliyetleri İzmir’de spor kültürünün gelişmesinde birçok ilklere sahne oldu.

1. Kız Öğrenciler Arasında Spor: Amerikan Kız Kolej Enstitüsü (ACI) Örneği

Basmane semtinde bulunan ilk binanın eğitim açısından Amerikalı misyonerlerin ihtiyacını karşılayamaması nedeni ile Amerikan Kız Okulu 1882 yılında aynı semt sınırları dâhilinde inşa edilen yeni binasına taşındı. Bu binanın da yer aldığı yerleşke içerisinde bir de spor salonu yapıldı. Böylece kız öğrenciler gerek salon içerisinde gerekse de okul bahçesinde basit düzeyde kültürel hareketleri yapmaya başladı.⁷ Misyoner kayıtlarında tespit edilen bu egzersiz hareketleri, Amerikan Kız Okulu’nda gerçekleştirilen spor faaliyetlerinin ilk örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ne var ki öğrenci sayısının artması ile birlikte mevcut salon da ihtiyacı karşılamamaya başladı. Bu nedenle okul bahçesinin yanı sıra Basmane Garı’nın kuzeyinde bulunan Uluslararası Kolej’in eski yerleşkesindeki spor salonu da beden eğitim derslerinde kullanıldı.⁸

XX. yüzyıla girilirken Amerikan Kız Kolej Enstitüsü, şehrin güzide eğitim kurumlarından biri haline geldi. Lakin bu durum derslik ve ders materyali yetersizliği gibi önemli sorunları da beraberinde getirdi. Dolayısıyla aynı sıkıntı beden eğitimi derslerinde de yaşandı. Zaman zaman bu derslerde kullanılması düşünülen bazı araç ve gereçlerin eksikliği okul idaresini zor durumda bıraktı.⁹ Her şeye rağmen kız öğrencilerin zihinsel gelişimlerinin yanı sıra fiziksel gelişimlerine de destek sağlamayı amaç edinen okul yönetimi, modern beden eğitimi dersleri vermeye çalıştı. 1904 yılında Amerikan Kız Kolej Enstitüsü’nde öğretmenlik yapmak için İzmir’e gelen C. Auchinvole’nin girişimleri neticesinde eski eğitim öğretim teknikleri ile yapılan beden terbiyesi derslerinin yerine, daha gelişmiş jimnastik ve kültürel dersleri okul müfredatına dâhil edildi.¹⁰ Okuldaki bu dersler daha sonraki yıllarda ise meyvesini vermeye başladı. Artık öğrenciler, Basmane semtinde yer alan eski kolej yerleşkesinin bahçesinde

6 A.g.a., Reel 618, No: 583.

7 A.g.a., Reel 597, No: 437.

8 A.g.a., Reel 606, No: 650-651.

9 Ilse C. Pohl, "The Smyrna Girls' School", *Life and Light for Woman*, Vol. 32, No. 2, February 1902, s. 69.

10 PABCFM, Reel 618, No: 502-503.

kültürfizik hareketlerinin yanı sıra voleybol gibi çeşitli takım oyunları oynuyordu. Zamanla Amerikan kolejinin kız öğrencileri takım oyunları konusunda dikkat çekici hale geldi. Amerikan Board'un İstanbul'daki yayın organlarından biri olan *The Orient*'te yer alan bir habere göre, Mart 1921'de Amerikan Kız Kolej Enstitüsü bünyesinde bir basketbol takımı oluşturuldu. Bu takımın en önemli özelliği ise İzmir'deki kız okulları arasında ilk ve dönemin tek kız basketbol takımı olmasıydı.¹¹

Kolej yönetimi, Anadolu'da tesis edilen pek çok Amerikan eğitim kurumunda olduğu gibi öğrencilerini çok yönlü bir eğitim tedrisatından geçiriyor, onlara sadece salt bilgiye dayalı eğitimler vermiyordu. Özellikle spor faaliyetleri açısından Basmane'deki eski okul yerleşkesinden daha avantajlı bir konuma sahip olan Göztepe'deki yeni yerleşkeye¹² geçilmesi ile birlikte kız öğrenciler arasında spor faaliyetlerinde bir artış yaşandı. Cumhuriyet döneminde de eğitim öğretim faaliyetlerine devam eden Amerikan Kız Kolej Enstitüsü, pozitif bilimlere dayalı, liberal eğitimin yanı sıra öğrencilerin zihinsel ve bedensel gelişimleri için sosyal faaliyetlerin de yer aldığı geniş kapsamlı bir eğitim programı uygulamaya devam etti. Bu bağlamda kolejin, hazırlık, orta ve lise kısımlarının her birinde muhakkak beden eğitimi derslerinin verilmesine büyük önem gösterildi.¹³

2. Uluslararası Kolej (IC) ve İzmir Sporuna Katkıları

Uluslararası Kolej'in gelişimine öncülük eden Müdür Alexander MacLachlan, aynı zamanda okul içerisindeki spor faaliyetleriyle de ilgilendi. Kolejde 35 yıl müdürlük yapan MacLachlan, 1892-1893 eğitim öğretim yılında öğrenci gelişimine katkı sağlaması amacıyla *Atletik Kulüp* adı ile bir öğrenci kulübü kurdu. Misyoner arşivlerinden anlaşıldığı üzere *Atletik Kulüp*, Uluslararası Kolej'de açılan ilk spor kulübüydü. Kulübün çalışma faaliyetleri kapsamında üye öğrencilere öğleden sonraları beden eğitimi dersleri verilirken düzenli antrenmanlar yaptırılıyordu. Kısa bir süre sonra okul içerisinde çeşitli spor etkinlikleri düzenlemeye başlayan kolej yöneticileri, başarılı öğrencilere ödülleri vererek spor faaliyetlerini teşvik etmeye başladı. Böylece atletizm öğrenciler arasında ilgi duyulan bir spor haline geldi.

11 "American Collegiate Institute News", *The Orient*, Vol. 8, No. 15, 13 April 1921, s. 142.

12 1911 yılında Basmane'deki okul binasında çıkan yangın sonrası ileride değerlendirilmek üzere 1912'de İzmir'in Göztepe semtinde bir arazi satın alındı. Yeni bir okul inşa etmek için atılan bu ilk adım, 1914 yılında başlayan Birinci Dünya Savaşı ile birlikte sekteye uğradı. Göztepe'deki yeni yerleşkede dersler tam anlamıyla 1 Ekim 1923 tarihinden itibaren başladı. Johnson, *a.g.e.*, ss. 8, 16-17.

13 Talim Terbiye Dairesi kayıtlarına göre 1936 yılında ACI'nın hazırlık bölümündeki öğrenciler haftalık iki saat beden eğitimi dersi alıyordu. Orta kısmın birinci ve ikinci sınıfları haftalık ikişer saat beden eğitimi görürken orta üçüncü sınıf öğrencileri haftada bir saat beden eğitimi dersi işliyordu. Okulun lise kısmının her üç sınıfında ise öğrenciler haftalık birer saatlik beden eğitimi dersi görüyordu. Ayten Sezer, *Atatürk Dönemi Yabancı Okullar (1923-1938)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1999, s. 76.

2.a. Osmanlı Döneminde Uluslararası Kolej'deki Atletizm Faaliyetleri

Tek başına yapılan bireysel sporların genel adına verilen atletizm, bireyin beden gücünü, çevikliğini ve yeteneklerini geliştirmesi açısından önemli bir spordur. Bir Yunan geleneği olan atletizme, 1890'lardan itibaren İzmir'de de ilgi duyulmaya başlandı. Kentte bu spora karşı ilginin artmasında ve gelişmesinde 1890'da kurulan Panionios (Panionian) ile 1891'de kurulan Apollon isimli iki Rum kulübünün önemli katkısı oldu.¹⁴ Öncü bu iki kulüpten sonra şehirde açılan farklı spor kulüplerinde ve mekteplerde de atletizm sporu yapıldı. İzmir'deki mektepler bazında atletizm sporlarının yapıldığı ilk eğitim kurumlarından birisi ise Uluslararası Kolej idi. Daha önce de bahsedildiği üzere 1892-1893 eğitim öğretim döneminde *Atletik Kulüp* adında bir atletizm kulübü kolej bünyesinde kurulmuştu. Dolayısıyla kolej içerisinde atletizm sporlarının icra edildiği ilk yıllar, İzmir'de atletizm faaliyetlerinin başladığı döneme pek de uzak değildi. Bir başka ifade ile atletizm sporu açısından Uluslararası Kolej, İzmir'deki okullar arasında öncü eğitim kurumlarından biriydi.

İzmir'de ilk atletizm yarışları 1892'de Buca'daki at koşusu pistinde yapılmıştır.¹⁵ Amerikan Board arşivlerinden edindiğimiz bilgiye göre, bu yarıştan kısa bir süre sonra Uluslararası Kolej ve kentteki bazı okulların katılımı ile 1893'te Bornova'daki bir futbol sahasında iki ila üç bin kişinin izlediği çeşitli spor müsabakaları düzenlendi.¹⁶ Belgelerde çeşitli spor müsabakaları olarak ifade edilen bu yarışmaların, başta koşu olmak üzere farklı atletizm etkinlikleri ve futbol müsabakaları olma olasılığı kuvvetle muhtemeldir. Esasen futbol oyunu ve kuralları, ilk olarak 1893'te Mr. William Path adındaki İskoçyalı tarafından Amerikan Board'a bağlı Uluslararası Kolej öğrencilerine öğretilmiştir.¹⁷

14 Günver Güneş, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Modern Sporların İzmir'e Girişi (1850-1922)*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı Yayınları, No. 84, İzmir, 2012, s. 41. Her iki kulübün üyelerinin çoğu her ne kadar Rum olsa da üyelik sadece Rumlara değil herkese açıktı. 1921 yılında bu kulüplerin spor faaliyetlerine katılım ücreti 2 TL, onursal üyelik içinse 5 TL ödemek gerekiyordu. Kulüplerin esas amacı üyelerin fiziksel gelişimlerine katkıda bulunmak değil, diğer kulüplerin ya da okulların takımları ile karşılaşma yapmak üzere takımlar oluşturmaktı. Panionian ve Apollon kulüpleri Yunanistan'da düzenlenen ulusal atletizm faaliyetlerine katılıyor ve hatta bazı kulüp üyeleri Avrupa'da düzenlenen spor faaliyetlerine Yunanistan'ı temsilen iştirak ediyordu. İzmir'de spor tarihine önemli katkıları olan söz konusu kulüplere, İzmirliilerin yoğun ilgisi olmuştu. 1890'da kurulan Panionian kulübüne 1920'ye kadar sekiz ila on bin kişi üye olurken Apollon kulübünün 1898-1920 yılları arasındaki üye sayısı üç ila beş bindi. Panionian kulübünün sahası Punta (Alsancak) istasyonunun yanında, Apollon kulübünün sahası ise Ayia Katerina mahallesinde (Bugünkü Mimar Sinan Mahallesi, Konak/İzmir sınırları dâhilindeki İzmir Fuar alanının 26 Ağustos Kapısı ile Namık Kemal Lisesi'nin çevresi) yer alıyordu. Uluslararası Amerikan Koleji Araştırma Komitesi, İzmir 1921 (İzmir'deki Bazı Sosyal Koşullar Hakkında Bir Araştırma), Çev. Aykan Candemir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, Kent Kitaplığı Dizisi: 8, İzmir 2000, ss. 76-77.

15 Güneş, *a.g.e.*, s. 40.

16 *PABCFM*, Reel 606, No: 406.

17 Şenocak, *a.g.e.*, s. 89.

Böylelikle atletizmin yanı sıra futbol da kolej öğrencilerinin ilgisini çeken bir başka spor dalı oldu.

Diğer taraftan 1890'lardan itibaren Panionios ve Apollon Kulüplerinin öncülüğünde İzmir'de başlayan çeşitli spor müsabakaları, ilerleyen yıllarda şehirdeki okullar arasında da düzenlenmeye başladı. Uluslararası Kolej'in de mütemadiyen iştirak ettiği bu etkinliklerde, kolej öğrencilerinin okullarını başarılı bir şekilde temsil ettikleri söylenebilir. Örneğin 1894'de Uluslararası Kolej öğrencileri, katıldıkları bir spor müsabakasındaki başarılarından dolayı kupa ile ödüllendiriliyordu. Okul müdürü Alexander MacLachlan ve öğrencilerin, kazanılan kupa ile birlikte çektiikleri ve *The Missionary Herald* isimli bir başka Amerikan Board mecmuasının Eylül 1894 tarihli sayısında yayınlanan fotoğraf ise Uluslararası Kolej'deki spor faaliyetleri hakkında tespit edebildiğimiz en eski fotoğraf olması açısından önemlidir.¹⁸

Ahenk Gazetes'i'nin haberine göre Panionios Kulübü tarafından Haziran 1902'de İzmir'deki mektep talebelerine yönelik ilk kez düzenlenen atletizm yarışlarında, Uluslararası Kolej ile birlikte toplam on dört okul yer aldı. Kolej müdürü Alexander MacLachlan'ından dolayı gazetede *Mc Lachen Mektebi* adı ile anılan kolej, bu yarışlara göğsünde *I.C.* (International College) harflerinin yazılı olduğu beyaz fanila ile katıldı. On dört farklı kategoride düzenlenen ve ilk ikkiye giren öğrencilerin ödüllendirildiği müsabakaların sonunda ise Uluslararası Kolej öğrencileri başarılı sonuçlar elde etti.¹⁹ *Ahenk Gazetes'i*'nin bir başka haberine göre ise 1906 Haziranının ilk haftası Buca koşu alanında yine Panionios Kulübü tarafından düzenlenen ancak sadece İzmir'de bulunan gayrimüslim okullardaki öğrenciler için düzenlenen atletizm ve jimnastik yarışmalarında sekiz okul yer aldı. Bu yarışmaya en geniş katılım kırk bir öğrenci ile Uluslararası Kolej tarafından oldu.²⁰ Panionios'un 1908'de Paradiso sahasında düzenlediği mektep yarışlarına ise İzmir'deki bütün okullar katıldı. Ayak koşusu, ip çekmek, boyuna atlama, değnekle atlama, gülle ve disk atma dallarından oluşan bu atletizm yarışları, toplam on farklı grupta gerçekleştirildi. Altı kategoride birinci gelen Uluslararası Kolej, yarışmalardan ezici bir üstünlükle ayrıldı.²¹ Bu istatistiklerden

18 Söz konusu fotoğraf için bkz. Ek-1.

19 Müsabakalarda *Mc Lachen Mektebi* (Uluslararası Kolej, IC) öğrencilerinin aldığı sonuçlar şu şekildedir; Boyuna atlama yarışında bir birincilik; iki kısımlı yapılan 100 metre ayak koşusunda bir birincilik, bir ikincilik; iki kısımlı yapılan 110 metre engelli ayak koşusunda bir birincilik, bir ikincilik; iki kısımlı yapılan 400 metre ayak koşusunda bir birincilik; 12 ila 14 yaş arasındaki öğrencilerin katıldığı ve iki kısımlı yapılan 100 metre ayak koşusunda bir birincilik, bir ikincilik; üç adım atlamada bir birincilik; her yaştan öğrenciye açık ve iki kısımlı yapılan 200 metre ayak koşusunda bir ikincilik; 1,5 metre yüksek atlamada bir birincilik, uzun atlamada bir birincilik; 14 yaşa kadar öğrenciye açık olan ve iki kısımlı yapılan 200 metre ayak koşusunda bir birincilik, bir ikincilik. Güneş, *a.g.e.*, ss. 49-51.

20 Uluslararası Kolej, 3 Haziran 1906 tarihli *Ahenk* gazetesinde *Kolej* İnternasyonal ismi ile yer almaktadır. Güneş, *a.g.e.*, s. 54.

21 Uluslararası Kolej, 6 Haziran 1908 tarihli *Ahenk* gazetesinde *Kolej* İnternasyonal ismi ile yer almaktadır. Bu yarışlara katılıp, dereceye giren kolej öğrencilerinin isimleri ve müsabaka türlerine göre aldıkları dereceler şöyledir: Melatıyadı, 11 3/5 saniyelik derecesi ile 100 metre

de anlaşılacağı üzere, kolej öğrencileri çeşitli dallarda düzenlenen atletizmin müsabakalarına iştirak etti. Söz konusu muvaffakiyetleri ile İzmir'deki okullar içerisinde ön plana çıkan kolej, XX. yüzyılın başlarında kentlin spor tarihine damga vurmayı başardı.

2.b. Osmanlı Döneminde Uluslararası Kolej'deki Futbol Faaliyetleri

Atletizm ile birlikte dikkat çeken bir başka spor dalı ise futboldu. Yukarıda da bahsedildiği üzere kolej öğrencileri 1893 yılında futbol oyunu ile tanıştı ve futbol, öğrenciler arasındaki popülaritesini yıldan yıla artırdı. Öte yandan XIX. yüzyılın son çeyreğinden itibaren önce İzmir'deki birkaç İngiliz aile tarafından eğlenmek ve spor yapmak amacıyla oynanan futbol, daha sonra bölge halkının ilgi gösterdiği bir oyun haline geldi.²² Şirinyer, Alsancak ve Bornova'daki muhtelif sahalarda oynanmaya başlayan bu oyuna, ilk başta İngilizler, Rumlar ve Ermeniler daha sonra ise Uluslararası Kolej'in de içinde bulunduğu şehirdeki gayrimüslim okul öğrencileri ilgi duydu.²³ Türkler ise müsabakaları sadece seyirci olarak takip etti. Bu durum XX. yüzyılın başlarında da devam ederken Türkler, İzmir'deki spor sahalarında oyuncu olarak yer almadı.²⁴ Ancak söz konusu vaziyet çok fazla sürmedi. Türkler önce öğrenci olarak okullarında, ardından da çeşitli kulüplerin çatısı altında futbol oynamaya ve futbol sahalarında ter dökmeye başladı. İzmir'in spor tarihinde önemli bir yeri olduğunu düşündüğümüz Uluslararası Kolej ise şehirdeki Türklerin futbol oynama fırsatı elde ettikleri ilk yer olması açısından önemlidir.

Amerikan misyoner arşiv belgelerinde isimleri geçmemekle birlikte, anılardan elde edinilen bilgilere göre 1905 yılında Uluslararası Kolej'de eğitim gören dört öğrenci; Talat (Erboy), Şerif Remzi (Reyent), Sabri Süleymanoviç ve Nejat Evliyazade okul takımları ile sahaya çıkan ilk Türk futbolculardı. Fakat çok geçmeden bu öğrencilerin futbola olan ilgileri istenmedik olayların yaşanmasına vesile oldu. Osmanlı Devleti'nde Meşrutiyetin yeniden ilan edilmesinden önce gerçekleşen futbol merakı, dönemin İzmir Valisi Kıbrıslı Kâmil Paşa'nın baskılarına maruz kaldı ve söz konusu öğrencilerin okuldan

ayak koşusu birinciliğini; Miletiyadi, 1 dakika 57 saniyelik derecesi ile 400 metre ayak koşusu birinciliğini; Kuyucuoğlu, 11.63 metrelik derecesi ile gülle atışı birinciliğini; Kuyucuoğlu, 27.65 metrelik derecesi ile yonik tarzında disko (disk) atışı birinciliğini; Miletiyadi, 6.43 metrelik derecesi ile boyuna atlama birinciliğini; Luka, 2.90 metrelik derecesi ile değnekle (sırıkla) atlama birinciliğini elde etti. İkincilik ve üçüncülük derecelerinin belirtilmediği yarışlarda Luka 110 metre mantalı ayak koşusu ikincisi, Evangelidi 800 metre ayak koşusu ikincisi olmuştu. İp çekme yarışında ise Uluslararası Kolej üçüncü geldi. *A.g.e.*, ss. 60-62.

22 Futbol oyununun ilgi görmesi ile birlikte İngiltere ve Fransa'da olduğu gibi İzmir'de de çeşitli futbol kulüpleri faaliyete geçti. 1890'larda kentte kurulan bazı futbol kulüplerinin isimleri ise şunlardır: James LaFontaine ve ailesinin kurduğu *Football and Rugby Club*, *Panionios*, *Apollon*, *Pelops*, *Evangelidis*, *İskoç*, *Garibaldi* ve *Midilli Karması*. Atıf Kahraman, *Osmanlı Devleti'nde Spor*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995, s. 674.

23 Güneş, *a.g.e.*, ss. 84, 90-91.

24 *A.g.e.*, ss. 91, 93.

atılmaları ile sonuçlandı. Uluslararası Kolej'de eğitim gören Rum ve Ermeni öğrenciler ile birlikte futbol oynamaya başlayan Talat (Erboy) Bey o döneme dair anılarında, genelde acemi futbolcuların yaptığı gibi kendisinin de futbola *yan haf bek* mevkiinde başladığından bahsediyordu.²⁵ İstibdat havasının bir sonucu olarak Uluslararası Kolej'den atılan Talat (Erboy) Bey, ailesinin desteği ile eğitim amaçlı gittiği İngiltere'de aynı zamanda futbol tekniğini geliştirerek tekrar Türkiye'ye döndü. Nejat Evliyazade ise Belçika'ya gitti ve Belçika'da futbol oynayan ilk Türk olarak kayıtlara geçti.²⁶

Gayrimüslim okullarda oynanan futbol, 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinin ardından Müslüman mekteplerdeki Türk gençlerinin de daha rahat oynadığı bir spor haline geldi. Türkler arasında futbolun sevilip, gelişmesinde ise İzmir Sultanisi'nin spor hocası Ermeni Melikyan Efendi'nin katkısı büyüktü. Melikyan Efendi'nin katkıları ile futbol oynamaya başlayan sultanî öğrencileri, kısa sürede İzmir'deki birçok okulun futbol takımları ile mücadele edecek seviyeye geldi. Öyle ki futbol konusunda tecrübeli olan Uluslararası Kolej'in *Hilal Osmanî* takımı ile Mayıs 1911'de yapılan maçta Mekteb-i Sultanî öğrencileri büyük bir farkla galip gelmeyi başardı.²⁷ Ancak Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları ve ardından yaşanan Birinci Dünya Savaşı'nın etkileri İzmir'de yoğun olarak hissedildi. Bu dönemde şehirde spor faaliyetleri azaldı ve ardından durgunluk dönemine girildi. İzmir, her ne kadar birçok Türk futbolcusunun savaşlar nedeni ile silahlı altına alındığı bir dönemi yaşıyor olsa da bu süreçte Karşıyaka ve Altay gibi Türk futbolunun güzide futbol takımlarının temelleri de atıldı. Altay Spor Kulübü'nün kurulduktan kısa bir süre sonra maç yaptığı takımlardan birisi ise Uluslararası Kolej idi. *Köylü Gazetesi*'nin 29 Kasım 1914'te verdiği habere göre Uluslararası Kolej²⁸ ile karşılaşan Altay, maçı 3-0 kazırken bu durum İzmirli Türkler arasından büyük bir sevinçle karşılandı.²⁹ *Ahenk Gazetesi*'nin 12 Şubat 1915 tarihli haberine göre Altay ile Uluslararası Kolej arasında yapılan bir başka maçta Altay, Uluslararası Kolej'i 2-0 yendi. Gazete, bir Türk takımının galip gelmesinin mutluluğunu ise "Şimdiye kadar Türklüğün şeref ve millîyesini daima yükselten Altaycılar bu defa da sıfıra karşı iki gol ile kati bir galibiyet eylemiştir" şeklinde okuyucuları ile paylaşıyordu.³⁰ Altay'ın Uluslararası Kolej karşısında aldığı bu galibiyetler gerçekten de dikkat çekicidir. Çünkü Amerikan koleji, 1910'lu yıllarda İzmir'in başarılı futbol takımlarından birine sahipti. Öyle ki *Panionios Ligi* ve İzmir Okullar Arası Futbol Birliği'nin

25 Fehim Kuruloğlu, *Altay Spor Kulübü Tarihi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, (Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2010, s. 9.

26 Soner Yalçın, *Efendi: Beyaz Türklerin Büyük Sırrı*, Doğan Kitap, İstanbul, 2007, ss. 179-181; Güneş, *a.g.e.*, s. 93. Daha sonra İzmir İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin il binasında temelleri atılan Altay Spor Kulübü'nün kurucuları arasında yer alacak olan Talat (Erboy) ve Nejat Evliyazade ile Altay Spor Kulübü'nün detaylı tarihçesi için bkz. Kuruloğlu, *a.g.t.*

27 Güneş, *a.g.e.*, s. 96.

28 Belgelerde *Amerikan Kolej* ya da *Amerikan Mektep* olarak geçmektedir.

29 Kuruloğlu, *a.g.t.*, s. 45.

30 *A.g.t.*, ss. 47-48.

düzenlediği turnuvalara katılan kolej takımı, 1913'te hem büyükler hem de küçüklerde olmak üzere düzenlenen dört şampiyonluk kupasının üçünü kazandı.³¹

3. Uluslararası Kolej'in Yeni Kampüsünde Yer Alan Spor Tesisleri ve Spor Faaliyetlerinin Gelişimi

Uluslararası Kolej günden güne büyüyor gerek eğitim kalitesi ile gerekse de spor, sosyal ve kültürel faaliyetleri ile adından söz ettiriyordu. Fakat kolejin çözmesi gereken çok önemli mekânsal bir sorunu da vardı. Uluslararası Kolej de tıpkı Amerikan Kız Kolej Enstitüsü gibi İzmir'in Basmane semtinde kurulmuş, kısa zamanda gelişme kaydetmişti. Mevcut eğitim-öğretim programı ve öğretmen kadrosu her ne kadar iyi olsa da Amerikalı misyonerler kolej yerleşkesinin gelecek yıllar adına yetersiz kalacağını düşünüyordu. Bu sorun, Amerikan Board'un Boston/ABD'deki merkezine yazılan raporlarda sıklıkla dile getirildi. Amerika'dan sağlanan bağışlar neticesinde finansal sorunlarını hafifletmeyi başaran Uluslararası Kolej yönetimi, satın alınan arazi üzerinde inşaat çalışmalarına 1912'de başladı. Yaklaşık seksen dönümlük yeni yerleşke arazisi, Romalılardan bu zamana kadar *Cennet* (Paradise/Paradiso) ismi ile anılan, ayrıca Kızılçullu adıyla da bilinen bugünkü Şirinyer/Buca'da yer alıyordu.³² Kısa zamanda geniş iç mekânlara sahip binaların inşa edilmesi ile birlikte Uluslararası Kolej, Birinci Dünya Savaşı'nın arifesinde modern tesislere sahip önemli bir eğitim kurumuna dönüştü. Arazi üzerine inşa edilen ve okulun kurucu müdürü Alexander MacLachlan'ın önerileri doğrultusunda tasarlanan spor salonu ise dönemi itibari ile Türkiye'nin en büyük ve en iyi spor salonu olma özelliğine sahipti.³³

Spor salonu, kolej yerleşkesinin kuzeyinde bulunan ve Meles Çayı üzerindeki tarihi kemerli köprüye bağlantılı olan ana giriş kapısının yanına inşa edildi. 25 Ekim 1913 tarihinde ise ABD'nin İzmir Konsolosu General George Horton³⁴ tarafından salonun açılışı yapıldı. Burası Uluslararası Kolej'e ait arşiv belgelerinde ve kolej kataloglarında *Gymnasium/Jimnasium* ya da *Jimnastikhane* isimleri ile yer aldı. Spor Salonu, yaklaşık 36,5 metre uzunluğa ve 18 metre genişliğe sahip iki katlı bir yapıydı.³⁵ Temmuz 1913 itibariyle binanın birinci

31 PABCFM, Reel 628, No: 706.

32 Johnson, *a.g.e.*, s. 10; Demir, *a.g.t.*, s. 180.

33 Arthur Lachlan Reed, *Lucky Lach: Becoming an American*, Strathlachlan Press, Scotland, 2007, s. 9.

34 Spor salonunun açılışında yaptığı konuşmada General Horton, bu spor salonun Uluslararası Kolej'de eğitim alan öğrencilerin hem zihinsel hem de fiziksel gelişimlerine katkı sağlayacağını gerek kolej gerekse de İzmir adına önemli bir spor tesisi kazandırıldığına vurgu yaptı. PABCFM, Reel 629, No: 792. Ayrıca açılış sonrası öğrenciler tarafından kampüs içerisinde yer alan futbol sahasında açılış gününe özel iki futbol müsabakası düzenlendi. "International College Notes", *The Orient*, Vol. 3, No. 47, 20 November 1912, s. 4.

35 Uluslararası Kolej'in 1931 yılına ait kataloğunda spor salonu binasının oturum alanı 120 fit boy, 60 fit genişlik; binanın ikinci katı ise 100 fit uzunluk, 60 fit genişlik şeklinde verilmiştir. 1933 yılına ait katalogda ise binanın 100 ayak boya, 60 ayak genişliğe sahip olduğu

katında bulunan duşlar haricinde yapımı neredeyse tamamlandı.³⁶ İlk katta öğrencilerin sosyal (kulüp) odaları, bir adet derslik, izci odası, matbaa, ahşap atölyesi ve bir elektrik santrali bulunuyordu. Binanın ikinci katında ise ofisler, beden eğitimi öğretmenine ait bir oda ile öğrencilerin çeşitli spor dalları ile ilgilenmeleri için tasarlanmış 30x18 metre ölçülerinde Türkiye'nin en geniş spor salonlarından birisi yer alıyordu.³⁷ Ayrıca bina hizmete geçtiği dönemde öğrencilerin kullanması için çeşitli spor aletlerinin birçoğu temin edilmiş, soyunma odalarında kullanılmak üzere Amerika'dan çelik dolaplar getirilmişti.³⁸

Buca'daki yeni yerleşke arsası o kadar büyüktü ki; spor faaliyetleri için spor salonunun yanı sıra çeşitli spor tesislerinin de yapılmasına imkân sağladı. Tesisleşme kapsamında futbol ve basketbol sahaları, tenis kortları ve koşu pisti yapıldı.³⁹ İlerleyen dönemlerde ise bu tesislere voleybol, beyzbol, kriket, hokey ve golf sahası⁴⁰ eklendi.

Türkiye Cumhuriyeti döneminde de Uluslararası Kolej, öğrencilerin fiziki gelişimlerine büyük önem vermeye devam etti. Kolej yönetimi, öğrencilerin bedensel açıdan en iyi şekilde gelişmesi ve sağlıklı bireyler olmasının ne derece önemli olduğunu bilincindeydi. Bu doğrultuda onların idman yapmalarına ve çeşitli spor oyunları ile ilgilenmelerine izin verildiği ve hatta teşvik edildikleri, 1927 yılına ait kolej kataloğunda vurgulanıyordu. Böylelikle öğrencilere spor ahlâkını aşlamak, bu doğrultuda teşvik etmek ve arkadaşları ile uyum içerisinde bireyler olmalarını sağlamak amaç edinilmişti.

Her eğitim öğretim yılının başında kolej doktoru tarafından sağlık muayeneleri yapılan öğrenciler, iki ayda bir kilo kontrolünden geçiriliyordu. Ancak vücut direnci düşük, zayıf bünyeli öğrenciler kendilerini yoracak spor

belirtilmiştir. Bkz. *International College İzmir (Smyrna) Catalogue-1931*, Kızıl Chullu-İzmir, 1931, s. 11; *İnternaşonal Kolec İzmir-1933*, İzmir, 1933, s. 4.

36 Bir süre sonra duşların da yapımı tamamlandı. Böylece spor sonrası öğrencilerin duş almasına imkân sağlandı. Aynı zamanda elektrik tesisatına sahip olan bu bina sağladığı konfor açısından dönemi itibarıyla nedenli modern bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır. *İzmir Enternasyonal Koleji-1927, Maarif Matbaası, Kızılçullu-İzmir, 1927, s. 12.*

37 Bu büyük salon içerisinde ayrıca bir de koşu pisti yer alıyordu. *International College İzmir (Smyrna) Catalogue-1931*, s.11.

38 *PABCFM*, Reel 628, No: 696-697. Kolej envanterine kazandırılan bu yeni spor aletleri sayesinde Uluslararası Kolej tarihinde ilk kez öğrenciler tam olarak jimnastik eğitimi almaya başladı. Böylelikle müfredat gereği hazırlanan ders programına sağdık kalınarak okulda modern beden eğitimi dersleri verildi. *A.g.a.*, Reel 628, No: 733 (The Eleventh Annual Report of the International College for the Year Ending June 30th, 1914, Paradise-Smyrna, s. 4).

39 *PABCFM*, Reel 628, No: 746. 1934'te eğitim öğretim faaliyetlerini durduran kolej, bu tarihte 100.000 m²'in üstünde bir yerleşkeye sahip önemli bir eğitim kurumu özelliği taşımaktaydı. 1933-1934 eğitim öğretim yılına girilirken spor tesisi açısından Uluslararası Kolej yerleşkesinde iki futbol, bir beyzbol, iki voleybol, dört tenis sahası ve bir koşu pisti ile geniş bir atletizm alanı bulunmaktaydı. *İnternaşonal Kolec İzmir-1933*, s. 1.

40 Rumca *Papouli* (dede/büyükbaba) lakabıyla da bilinen kolej müdürü Alexander MacLachlan, 1920'lerin ortasında kolej yerleşkesinin içine dokuz çukurlu bir golf sahası yaptı. Böylelikle golf sporunun bölge halkı tarafından sevilmesinde kendisinin de katkısı oldu. *Reed, a.g.e.*, s. 9.

faaliyetlerinden muaf tutulmaktaydı. Sağlık açısından herhangi bir sorunu olmayan öğrenciler ise beden eğitim öğretmenin sorumluluğu altında, haftada iki saat modern usullerde beden eğitimi dersi alıyordu.⁴¹ Ayrıca bir spor dalında ilerleme kaydetmek isteyen öğrenciler için ilgili spor dalının uzmanı öğretmenin gözetimi altında, bireysel eğitimler de veriliyordu. Kötü hava koşullarının açık havada spor yapmaya imkân vermediği durumlarda koşu, basketbol ve çeşitli kültürlük hareketleri ise kapalı spor salonunda yapılırdı.⁴²

Diğer taraftan kolej içerisindeki spor faaliyetlerini düzenlemek ve yönetmek adına *atletizm komitesi* adında bir heyet vardı. Ancak bu komite isim benzerliği açısından jimnastik sınıfları ya da bireysel sporları kapsayan atletizm faaliyetleri ile karıştırılmamalıydı. Atletizm komitesinin görevlerinden birisi, öğrencilerin bir spor dalına katılmasına vesile olmak veya o spor dalında gelişme kaydeden öğrencinin bir üst seviyeye çıkması hususunda kararlar vermektir. Komite; kolej müdürü, reis, ikinci reis, kâtip, üç aza ve ilgili takımın antrenöründen oluşurdu. Komite antrenörünün görevi ise sorumlu olduğu spor dalına ilgi duyan öğrencileri bir araya getirip, onları ilgili spor dalında geliştirmektir. Şayet kolej dışında bir başka takımla müsabaka yapılacaksa buna da antrenör karar verirdi.⁴³

İlkbaharda düzenlenen *spor bayramı* ise kolejin en önemli etkinliklerinden birisiydi.⁴⁴ Bu kapsamda yerleşke içerisindeki futbol ve basketbol sahaları ile koşu pisti ve tenis kortlarında öğrenciler için çeşitli müsabakalar düzenlenirdi. Üst sınıflar ile alt sınıflar ya da yatılı öğrenciler ile gündüz eğitim alan öğrenciler arasında gerçekleştirilen bu müsabakalar hava şartlarına bağlı olarak bazen spor salonunun içinde gerçekleştiriliyordu. Salonda düzenlenen atletizm müsabakaları çerçevesinde koşu, yüksek atlama, güreş, patates yarışı ve çuval yarışı gibi bir birinden farklı yarışlar düzenlenirdi.⁴⁵ Nisan veya Mayıs

41 1929 yılından itibaren beden eğitimi (gymnasium) dersleri John Leland Mills sorumluluğunda yürütülürken Uluslararası Kolej'in 1931 yılına ait kataloğunda belirtildiği üzere kolejin doktorluğunu İzmir'in tanınmış doktorlarından Dr. Behçet Salih (Uz) yapmaktaydı. *International College İzmir (Smyrna) Catalogue-1931*, s. 48.

42 İzmir Enternasyonal Koleji-1927, s. 6.

43 Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi (APİKAM) Arşivi, F_Sur-Yay_0046-001A - 0046-050 *Işık Dergisi*, İnternaşonal Kolec, *Senelik Mecmua*, Nefaset Matbaası, Kızılçullu-İzmir, Haziran 1931, s. 67.

44 Heyecanlı ve eğlenceli geçen bu müsabakalara öğrencilerin birçoğu sporcu ya da seyirci olarak iştirak ediyordu. Gerek spor bayramlarında gerekse kolej takımlarının farklı mektepler ile yaptığı müsabakalarda öğrencilerin dillerinden düşürmediği bir de *Uluslararası Kolej* tezahüratı vardı. Söz konusu tezahüratın sözleri ise şöyleydi:

"Rah! Rah! Rah! Sis! Boom! Ah!

Rah! Rah! Rah! Sis! Boom! Ah!

Rah! Rah! Rah! Sis! Boom! Ah!

International! International! International!"

Bkz. *PABCFM*, Reel 629, No: 767 (Campus Notes, Vol. 1, No. 1, November 1913, International College Smyrna, Turkey, s. 4).

45 *PABCFM*, Reel 628, No: 733-734 (The Eleventh Annual Report of the International College for the Year Ending June 30th, 1914, Paradise-Smyrna, ss. 4-5).

ayına doğru yerleşke içerisinde açık hava atletizm müsabakaları yapılırdı.⁴⁶ İzmir valisinin de iştirak ettiği spor bayramı müsabakalarında dereceye giren öğrencilere ödülleri vali ve protokol üyeleri tarafından takdim edilirdi.⁴⁷ Bütün bu yarışmalar ve spor faaliyetleri öğrencilerde ekip ve mücadele ruhunu açığa çıkartıyordu.

İzmir'de takım oyunlarının ve atletizmin tanıtılması ve gelişmesinde öncü olduğunu vurgulayan Uluslararası Kolej mensupları, bunu farklı spor dallarında kullanılmak üzere tasarlanmış tesislere ve mükemmel ekipmanlara sahip olmalarına borçlu olduklarını belirtiyordu. Yukarıda da ifade edildiği üzere sporcu sağlığına önem veren kolej yönetimi, beden eğitimi derslerine katılacak öğrencilerin doktor kontrolünden geçtikten sonra beden eğitimi öğretmenininde idaresinde fiziksel aktivitelere katılmalarına müsaade ediyordu. Diğer taraftan beden eğitimi dersleri sayesinde bireyin, okul hayatı boyunca davranışlarının olumlu yönde gelişmesi ve stresten uzaklaşması amaçlanıyordu.⁴⁸

Beden eğitimi derslerinde kullanılmak üzere her türlü spor aleti okul yönetimi tarafından karşılanırdı. Ancak eğitimlerini yatılı olarak sürdüren öğrencilerden, kullanacakları bazı kişisel ürünlerini kendilerinin temin etmesi isteniyordu. Özellikle beden eğitimi dersleri için istenen kişisel ürünler ise bir adet spor kıyafeti, bir çift beden eğitimi dersi için lastik ayakkabı ve bir adet spor fanilasıydı.⁴⁹ Ayrıca spor salonunda gerçekleştirilen jimnastik dersleri için öğrencilerin spor salonu kıyafeti ve kauçuk tabanlı ayakkabı giymeleri gerekiyordu.⁵⁰

Osmanlı Devleti dâhilinde bulunan ve Amerikan Board'a bağlı kolejler arasında başta futbol olmak üzere basketbol, voleybol ve atletizm gibi çeşitli spor dallarında müsabakalar da düzenlenmekteydi. Bu müsabakaların ilki *Kolejler Arası Atletizm Derneği* (Inter-Collegiate Athletic Association) adıyla 1915'in paskalya tatilinde gerçekleştirildi. Deniz kenarında yer alan İzmir Uluslararası Kolej, İstanbul Robert Koleji ve Beyrut Amerikan Koleji'nin katılımı ilk spor etkinliği, üçlü futbol turnuvası şeklinde Uluslararası Kolej yerleşkesinde yapıldı.⁵¹ İlerleyen yıllarda ise Beyrut Amerikan Koleji'nin ülke sınırları dışında kalması nedeniyle söz konusu spor turnuvaları Robert Koleji ile Uluslararası Kolej arasında yapıldı. Genellikle ilkbaharda gerçekleştirilen bu turnuvalar dönüşümlü olarak İzmir ve İstanbul'da yapılıyordu. İki kolej arasındaki futbol, basketbol, voleybol ve atletizm müsabakaları zevkli çekişmelere sahne oluyordu. Tatlı bir rekabetin yaşandığı bu turnuvalar kolej öğrencileri arasında

46 A.g.a., Reel 629, No: 797 (Campus Notes, Vol. 1, No. 4, March 1914, International College Smyrna, Turkey, s. 17).

47 İzmir Enternasyonal Koleji-1927, s. 6.

48 *International College İzmir (Smyrna) Catalogue-1931*, s. 13.

49 İzmir Enternasyonal Koleji-1927, ss. 15-16.

50 *International College İzmir (Smyrna) Catalogue-1931*, s. 28.

51 PABCFM, Reel 628, No: 733-734 (The Eleventh Annual Report of the International College for the Year Ending June 30th, 1914, Paradise-Smyrna, ss. 4-5).

heyecan yaratırken müsabakalara dair bilgi ve fotoğraflara Uluslararası Kolej mecmularında geniş yer veriliyordu.⁵²

Öte yandan Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele⁵³ yıllarının buhranlı dönemlerini bir şekilde atlatmayı başaran Uluslararası Kolej, Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne intikal eden önemli bir eğitim kurumu olarak İzmir'deki eğitim faaliyetlerini 1934 yılına kadar sürdürdü. Geçmişte olduğu gibi modern eğitim anlayışı ile öğrencilerin zihinsel gelişimlerine katkı sağlanırken başta spor faaliyetleri olmak üzere çeşitli kültürel etkinliklerle de öğrencilerin fiziksel, sosyal ve kültürel açıdan donanımlı fertler olması gaye edinildi. Cumhuriyet döneminde Uluslararası Kolej çatısı altında yürütülen spor faaliyetlerine ise kolejün 1927, 1931 ve 1933 yıllarına ait kataloglarının yanı sıra öğrencileri tarafından çıkartılan *Kırmızı Beyaz* ve *Işık* gibi mecmualardan da ulaşmak mümkündür.⁵⁴ Katalog ve mecmualarda tespit üzere yıl içerisindeki spor faaliyetlerine ve kolej içerisindeki spor kulüplerine geniş yer verildiği anlaşılmaktadır. Buna göre öğrenciler futbol, basketbol, voleybol, tenis ve atletizm ile yakından ilgilenmiş; kolej içerisinde bu spor dallarına ait müstakil öğrenci kulüplerinin yanı sıra izcilik ve satranç kulüpleri kurulmuştu. Öğrenciler her ne kadar okulda birçok spor dalı ile ilgilenme fırsatı bulmuş olsa da en çok ilgiyi futbol ve atletizmin gördüğü söylenebilir.

52 Örneğin Uluslararası Kolej'in 1930 yılına dair içtimai takviminde 4 Mayıs 1930 tarihinde kolejün futbol, basketbol ve voleybol takımlarının Robert Koleji ile müsabakalar yapmak üzere İstanbul'a hareket ettiği belirtiliyordu. Atletizm müsabakaları içinse İzmir'e gelen Robert Koleji atletlerinin, Uluslararası Kolej atletleri ve dönemin İzmir Valisi Kâzım Dirik ile birlikte çekilmiş fotoğrafına *Kırmızı Beyaz Dergisi'*nde yer verilmişti. *APİKAM Arşivi, F_ Sur-Yay_0047-001 - 0047-020 Kırmızı Beyaz Dergisi*, İzmir, 1930, ss. 30-31.

53 Yunan işgali yıllarında İzmir'deki Türk spor kulüpleri işgal komutanı tarafından kapatıldı ve faaliyetlerine yasak getirildi. Bunun üzerine İzmirli Türk futbolcular, sanat ve sosyal etkinlikleri ile dikkat çeken *Amerikan-Türk Kulübü'*nün futbol takımında yer aldı. Güneş, *a.g.e.*, s. 111. Söz konusu *Amerikan-Türk Kulübü'*nün, Türk-Amerikan ilişkilerinin gelişmesi ve Hz. İsa'nın öğretileri ile Müslümanların da tanışması için Uluslararası Kolej'in eski öğrencilerinden futbolcu Şerif Remzi (Reyent)'nin teklifi ve Uluslararası Kolej yönetiminin oluru sonrası İzmir'in Türk mahallesinde açılan *Genç Hristiyan Erkekler Birliği* (Young Men's Christian Association, YMCA)'nin bir şubesi olduğu düşünülmektedir. Kolej öğretmenlerinden John Kingsley Birge tarafından yönetilen bu şubede, sosyal faaliyetlerin dışında Türk katılımcılar arasında Hristiyanlık, Tanrı'nın kelâmı ve Hz. İsa hakkında çeşitli sohbetler yapılıyordu. Böylece Türkler arasındaki misyonerlik faaliyetlerinin gereği yerine getirilmekteydi. Cenk Demir, "Türkler Arasında Bir Misyoner: John Kingsley Birge, 1888-1952 (Hayatı, Misyonerlik Faaliyetleri ve Eserleri)", *Prof. Dr. Abdulkadir Yuvalı Armağanı*, Edt. Mustafa Öztürk vd., C. 1, Kayseri 2015 s. 245. Ayrıca 1919 ve 1920 yıllarında *Genç Erkekler Hristiyan Birliği* (YMCA) ile *Genç Kadınlar Hristiyan Birliği* (Young Women's Christian Association, YWCA)'nin İzmir'deki futbol, basketbol, beyzbol, boks, güreş ve atletizm gibi çeşitli spor dallarındaki faaliyetleri için bkz. Uluslararası Amerikan Koleji Araştırma Komitesi, *a.g.e.*, ss. 78-79.

54 *Kırmızı Beyaz* ve *Işık* dergilerinin birer nüshası İzmir Büyükşehir Belediyesi *Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi* (APİKAM)'nde yer almaktadır. Ayrıca Mehmet Emin Elmacı'nın *Bir Semt Bir Bina: Nato Binası Amerikan Koleji'nden Kızılçullu Köy Enstitüsü'ne isimli* kitabında da *Işık Dergisi'*nin ilgili nüshasına geniş yer verilmiştir. Bu dergi için bkz. Elmacı, *a.g.e.*, ss. 138-159.

4. Cumhuriyet Döneminde Uluslararası Kolej'deki Spor Faaliyetleri

4.a. Cumhuriyet Döneminde

Uluslararası Kolej'deki Atletizm Faaliyetleri

Uzun yıllar bünyesinde başarılı sporcular yetiştiren Uluslararası Kolej'de, takım oyunları kadar bireysel atletizm faaliyetleri de yapıldı. Öğrencilerin atletizm sporlarına ilgisi Osmanlı döneminde olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de yoğun olarak devam etti. Kolej içerisindeki atletizm faaliyetlerine dair ulaşılabilen derli, toplu bilgilerden birisi ise *Işık Dergisi'*nde yer almaktadır. Bu dergiden elde edilen bilgiye göre 1931 yılında kolejin atletizm antrenörlüğünü Prof. A. H. MacFarlane ve Leon T. Loofborow yapmaktaydı. Özellikle *Atletizm Bayramı* adı altında Robert Koleji öğrencileri ile Uluslararası Kolej öğrencileri arasında gerçekleştirilen atletizm müsabakaları ise çekişmeli yarışlara sahne oluyordu. Uluslararası Kolej atletleri, hava şartlarının elverişsizliği nedeniyle Şubat 1931'deki müsabakalara yeteri kadar hazırlanamamaktan dert yanıyordu. Konya vapuru ile İzmir'e gelen Robert Koleji atletleri, iki gün dinlendikten sonra çıktığı müsabakalarda Uluslararası Kolej öğrencileri karşısında ezici bir üstünlük kazandı. 1931'deki bu müsabakalarda Uluslararası Kolej'in genç atletlerinin aldığı sonuçlar ise aşağıda yer almaktadır. Buna göre:⁵⁵

100 metre	: Ali Bahadır	11 2/5s.	(İkinci)
	Mesut Fehmi	11 4/5s.	(Üçüncü)
200 metre	: Mesut Fehmi	24 2/5s.	(İkinci)
400 metre	: Falih Nazmi	57 1/5s.	(Üçüncü)
800 metre	: Salih Murat	2,18 4/5s.	(Üçüncü)
1500 metre	: Ali Ahmet	4,42 2/5s.	(İkinci)
4x100 metre	: Mahmut, İhsan, Bahadır, Mesut	49s.	(İkinci)
Sırkla atlama	: Cihat Ömer	3 metre	(İkinci)
110 metre manialı/engelli	: Hamdi Valâ	19 4/5s.	(Üçüncü)
Uzun atlama	: Muhittin	5.56m.	(Üçüncü)
Üç adım atlama	: Muhittin	12.35m.	(Birinci)
	Hamdi Valâ	12.34m.	(İkinci)
Yüksek atlama	: Cihat Ömer	1.71m.	(İkinci)
Disk	: Sabehettin Nazım	29.02m.	(İkinci)
Gülle	: Niyazi Şevket	10.06m.	(Üçüncü)
Cirit	: Tevfik Ahmet	42.20m.	(İkinci)

55 APİKAM Arşivi, *Işık Dergisi*, ss. 76-78.

4.b. Cumhuriyet Döneminde Uluslararası Kolej'deki Futbol Faaliyetleri

1893'te futbolla tanışan Uluslararası Kolej, bu sporun İzmir halkı tarafından ve İzmir'deki eğitim kurumlarında ilgi görmesinde öncülük etti. Kolej, Osmanlı döneminde olduğu gibi futboldaki başarısını Cumhuriyet döneminde de sürdürdü. Futbol takımının, aldığı başarılarla İzmir'deki okul takımları arasında ön plana çıkmasında uzun yıllar takımın teknik direktörlüğünü yapan Prof. William Fowler'ın büyük katkısı oldu. Çok iyi bir futbolcu olan Prof. Fowler, futbola ilgi duyan kolej öğrencilerine idmanlar yaptırıp, oyuncuların futbol tecrübelerini artırmak adına onlarla teorik ve pratik bilgilerini paylaşıyor, analizleri sonucu rakibe göre oyun sistemleri/taktikler oluşturuyordu.⁵⁶ Prof. Fowler, yaş gruplarına ve yeteneklerine göre öğrencileri gruplara ayırarak oluşturduğu takımlar arasında müsabakalar yaptırıyor, galip gelen takıma kupa vererek öğrencilerin motivasyonunu yüksek tutmaya çalışıyordu.⁵⁷

Diğer taraftan 1924'ten 1930'a kadar futbol takımının kaptanlığını Vefik Niyazi yaptı.⁵⁸ Kendisi mezun olduktan sonra ise takımın kaptanlığını Hasan İhsan üstlendi.⁵⁹ Futboldaki başarı noktasında parlak bir maziye sahip olan kolej, aynı başarıyı 1929-1930 eğitim öğretim döneminde de sürdürdü. Futbol takımının bu dönem içerisinde yaptığı müsabakaların sonuçları ise şöyleydi:⁶⁰

Garibaldi:	2	Uluslararası Kolej:	4
Sebat:	1	Uluslararası Kolej:	4
Ticaret Mektebi:	3	Uluslararası Kolej:	7
Anadolu:	0	Uluslararası Kolej:	4
Altay:	3	Uluslararası Kolej:	3
Robert Koleji:	1	Uluslararası Kolej:	1
Robert Koleji:	0	Uluslararası Kolej:	5

1930-1931 eğitim öğretim dönemi ise kolej futbol takımı için sönük geçti. Yeteri düzeyde idman yapılamaması, kimi öğrencilerin takım çalışmalarını ihmâl etmesi ve futbol açısından yetenekli bazı öğrencilerin mezun olup, takımdan ayrılması beraberinde arzulanan takım oyununun sergilenmesine mâni oldu. Bu sönük futbol Robert Koleji ile yapılan turnuva maçında da devam edecekti. Kolej yerleşkesindeki futbol sahası yerine Alsancak Stadyumu'nda oynanan

56 Jeoloji ve biyoloji alanlarında uzmanlaşmış bir doğa bilimci olan Prof. Fowler, Glasgow Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra 1913'te Uluslararası Kolej'in eğitim kadrosuna dâhil oldu. *PABCFM*, Reel 629, No: 765, 767.

57 Örneğin 1930-1931 eğitim öğretim yılında futbolla ilgilenen altmışaltı öğrenci Prof. Fowler tarafından Vitamin A-B-C-D-E şeklinde beş gruba ayırmıştı. Bu gruplar arasında müsabakalar düzenlenmesi düşünülmüş; ancak kötü hava şartları ve Prof. Fowler'ın rahatsızlığı nedeniyle düzenli maçlar yapılamamıştır. *APİKAM Arşivi, Işık Dergisi*, s. 68.

58 *A.g.a., Kırmızı Beyaz Dergisi*, s. 13.

59 *A.g.a., Işık Dergisi*, s. 68.

60 *A.g.a., Kırmızı Beyaz Dergisi*, s. 33.

maçta Robert Koleji ile Uluslararası Kolej golsüz berabere kaldı. Ancak yıl içerisinde İzmir Lisesi ve İzmir Ticaret Okulu ile yapılan maçlarda kolej takımı tam kadro ile sahaya çıkamasa da iki okula karşı üstün gelmeyi başardı.⁶¹ Aynı şekilde 1932 yılında İzmir'deki okullara karşı yapılan bütün müsabakalarda da kolej futbol takımı galip geldi.⁶²

4.c. Cumhuriyet Döneminde Uluslararası Kolej'deki Basketbol Faaliyetleri

Kolej'de oynanan takım oyunlarından bir diğeri ise basketboldu ve bu spor Türkiye'de ilk defa İzmir'de oynandı. 1880'lerde Alley adında bir kuru meyve tacirinin İzmir Limanı'nda bulunan Amerikan kulübündeki arkadaşlarına basketbol oyunu öğretmesine rağmen bu tarihlerde basketbol sporu yeterli ilgiyi görmedi.⁶³ 1910'lara gelindiğinde ise basketbol İzmir'de ilgi duyulan takım sporlarından birisi haline geldi. Diğer taraftan Uluslararası Kolej'de görevli Amerikalı, İskoç ve İrlandalı öğretmenlerin kendi aralarında basketbol oynadığı da bilinmektedir. Daha sonra bu öğretmenler kolejde okuyan Türk, Ermeni ve Rum öğrencilere basketbol sporunu öğretti. Hatta Uluslararası Kolej öğrencisi olmayan birçok Türk genci de haftanın bazı günlerinde kolej yerleşkesine giderek yabancı öğretmenlerden oluşan takım ile müsabakalar yapıyordu. Ayrıca Uluslararası Kolej öğretmenlerinden Amerikalı John Kingsley Birge,⁶⁴ Altay ve İdmanyurdu oyuncularına basketbol oynatıp, bu spor hakkında bilgiler vermişti.⁶⁵

İlerleyen yıllarda da öğrencilerin basketbola olan ilgisi devam etti. Kolej öğrencileri kendi aralarında maçlar yapıyor, aynı zamanda İzmir'deki diğer okul takımlarıyla da müsabakalar düzenleniyordu. Bu müsabakalarda Uluslararası Kolej çok iyi neticeler aldı. Robert Koleji ile oynanan maçlarda ise aynı başarıdan söz etmek mümkün değildi. Havaların müsait olmadığı dönemlerde öğrenciler futbol ve atletizm yerine basketbol gibi salon sporları ile meşgul oluyordu. 1930'larda takımın antrenörlüğünü kolej öğretmenlerinden J. Leland Mills yaparken takım kaptanı Mustafa Kemal'di.⁶⁶ Basketbol takımı forma olarak ise koyu renk askılı tişörtün altına, üzerinde I.C. (International College) harflerinin yer aldığı beyaz şort ve enine çizgili konç giyiyordu.⁶⁷

61 A.g.a., *Işık Dergisi*, ss. 68-69.

62 *İnternaşonal Kolec İzmir-1933*, s. 12. Uluslararası Kolej'in 1932-1933 eğitim öğretim yılındaki büyükler futbol takımı sporcularının ve antrenörünün yer aldığı fotoğraf için bkz. Ek-2.

63 Güneş, *a.g.e.*, s. 96.

64 Alıntı yapılan kaynakta Amerikalı bu öğretmenin ismi *Mr. Birch* olarak verilmektedir. Ancak tarihsel dönem açısından ve Türklerle kurduğu yakın münasebetler dikkate alındığında bu kişinin Uluslararası Kolej öğretmenlerinden John Kingsley Birge olduğu düşünülmektedir. J. K. Birge hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Demir, *a.g.m.*, ss. 237-262.

65 Güneş, *a.g.e.*, s. 129.

66 *APİKAM Arşivi, Işık Dergisi*, s. 71.

67 A.g.a., *Kırmızı Beyaz Dergisi*, s. 32. Ayrıca spor salonunda basketbol oynayan öğrenciler için bkz. Ek-3.

4.d. Cumhuriyet Döneminde Uluslararası Kolej'deki Voleybol Faaliyetleri

Uluslararası Kolej bünyesinde yapılan bir başka spor dalı ise voleyboldu. Kolej'in takım oyunlarına yönelik futbol ve basketbol gibi bir de voleybol takımı vardı. Ancak kolejdeki diğer öğrenci spor kulüplerine göre voleybol öğrenci kulübü daha geç kuruldu. Öğrencilerin isteği üzerine 1930 yılının başında teşekkül eden kulüp, ilk senesinden itibaren düzenlediği turnuvalarla voleybol sporunun öğrenciler arasında yaygınlık kazanmasını amaç edindi. Voleybol kulübünün ilk idare heyeti ise şu kişilerden oluşuyordu: Muhittin (reis), Sabahettin Nazım (kâtip ve kasadar), Hüseyin Avni (üye), Reşat Turhan (üye), Ahmet Celâl (üye).⁶⁸ 1930'larda takımın antrenörlüğünü Necmettin Bey yaparken takım kaptanlığını Muhittin Abdurrahman üstlenmişti. Kolej'de mazisi eski olan voleybol sporu, diğer takım oyunlarına göre başarı açısından daha düşüktü. Öğrenciler gerek İzmir'deki okullarla gerek Robert Koleji ile müsabakalar yapıyordu. 1929 ve 1930 yıllarında üç kez Robert Koleji ile karşılaşan ve bu üç müsabakadan da mağlubiyetle ayrılan Uluslararası Kolej, 1931 yılında yapılan maçta Robert Koleji karşısında galip gelmeyi başardı.⁶⁹

4.e. Cumhuriyet Döneminde Uluslararası Kolej'deki Tenis Faaliyetleri

Tenis de ilgi duyulan sporlardan birisi olup, tesisleşme açısından kolej içerisinde dört tenis kortu ve öğrenciler tarafından kurulmuş bir tenis kulübü bulunmaktaydı. Her ne kadar voleybol gibi tenis sporu da önceden beri kolejde oynanan sporlardan birisi olsa da kulüpleşmesi ve öğrenciler arasında yaygınlaşması 1930'ların başından itibaren olmuştu. Öğrenciler tarafından kurulan tenis kulübünün 1930 yılındaki idare heyeti şu kişilerden oluşuyordu: Nebil Sadi (kaptan), Hamdi Vâlâ (üye), Fıdao Jozef (üye) ve Fadıl Hakkı (üye).⁷⁰ Futbol ya da basketbol gibi yaralanma/sakatlanma riskinin görece daha az olduğu bu spor, öğrencinin fiziksel gelişmesine olumlu katkılar sağlıyordu. Önceleri kolej içerisinde tenis oynayanların sayısı parmakla gösterilirken 1931'de yirmi ila otuz öğrencinin ilgi duyduğu bir spor haline gelmişti. Hatta bu öğrenciler arasında yabancı tenisçiler ile rekabet edecek düzeyde istikbal parlak Türk tenisçiler olduğuna inanılıyordu.⁷¹

68 A.g.a., *Kırmızı Beyaz Dergisi*, s. 22.

69 A.g.a., *Işık Dergisi*, ss. 72-73.

70 A.g.a., *Kırmızı Beyaz Dergisi*, s. 22.

71 A.g.a., *Işık Dergisi*, s. 74.

4.f. Cumhuriyet Döneminde Uluslararası Kolej'deki Bisiklet Sporuna

Kolej öğrencileri tüm bu sporların yanı sıra bisiklet sporuna da ilgi duymuştu. Her ne kadar Amerikan Board arşivlerinde tespit edilemese de yerel basın haberlerinden bu bilgiye ulaşmak mümkündür. 5 Haziran 1902 tarihli *Ahenk Gazetesi*'nin haberine göre, 1902 Haziran'ında Bornova'da İzmir'deki tüm mektep talebelerine yönelik spor oyunları düzenlenmişti. Spor oyunları kapsamında gerçekleştirilen yarışlardan birisi ise bisiklet dalında oldu. On dört okulun iştirak ettiği bisiklet yarışlarında Uluslararası Kolej de temsil edildi.⁷² Ancak incelenen belgelerde, kolej öğrencilerinin bisiklet sporuna olan ilgilerinin daha sonra da devam edip, etmediğine dair herhangi bir bulguya rastlanılmadı.

4.g. Cumhuriyet Döneminde Uluslararası Kolej'deki İzcilik Faaliyetleri

Öğrencilerin önemli faaliyet kollarından bir diğeri ise izcilikti. Dünyada ilk defa izcilik teşkilatı, 1908 yılında Lord Robert Baden-Powell tarafından İngiltere'de kurulmuştu. İzcilik, 1911 yılında Osmanlı Devleti'nde yankı uyandırırken Robinson kardeşler sayesinde ise ilk kez İstanbul'da oymakların oluşturulması sağlandı. İlk zamanlarda Osmanlı'da keşşaflık olarak isimlendirilen izcilik ile ilgili ilk risale 1913 yılında yayınlandı ve bu risalede keşşaf rütbeleri belirtildi. 1914 yılında keşşaflık kelimesi yerini izci kelimesine bıraktı. Mütareke döneminde işgal edilen İstanbul'da izcilik, ulusal kimliğin bir parçası olarak algılanıyordu. Bu dönemde işgal kuvvetleri de dâhil olmak üzere her türlü topluluğun veya cemaatin bir izci örgütü bulunuyordu. İstanbul'da kurulan izci örgütlerinden birisi ise Robert Kolej'i çatısı altında teşkilatlanmıştı. *Amerikan İzci Örgütü* (American Boy Scouts) ismi ile örgütlenen ve Amerikalıdan çok farklı uluslardan kişileri içinde bulunduran örgüt, *Robert Kolej İzcileri* (Robert College Boy Scouts) diye biliniyordu.⁷³

Yaklaşık aynı dönemlerde İzmir'de de izcilik örgütlenmeleri başladı. Kentteki Türk mekteplerinin⁷⁴ yanı sıra 1913-1914 eğitim öğretim yılı itibarıyla

72 Güneş, a.g.e., s. 126. 1902 yılına ait ilgili haberde okulun ismi Uluslararası Kolej olarak değil, *Mc Lachen Mektebi* şeklinde yer almaktadır. Kolej müdürü Alexander MacLachlan'ından dolayı *Mc Lachen Mektebi* adı ile anılan okul, 1903 yılında isim değişikliğine giderek Uluslararası Kolej adını aldı. Ayrıca ilgili habere göre spor oyunlarına katılan okullardan birisi ise *Amerikan Skos Mektebi*'ydi. Adı geçen okul ismi ile İzmir ve çevresindeki hangi Amerikan okulunun kastedildiği anlaşılamamıştır. Ancak *Skos* ifadesinin Türkçede *okul/mektep* anlamına gelen İngilizce *school* [skul] kelimesinden türetilmiş olabileceği düşünülmektedir.

73 Zafer Toprak, "Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye'de İzcilik", *Toplumsal Tarih*, S. 52, Nisan 1998, s. 13.

74 Türk izcilerin İzmir'deki örgütlenmeleri hakkında ayrıca bkz. Zafer Toprak, "Cumhuriyet Arifesi Türkiye'de İzcilik", *Tombak-Antika Kültürü Koleksiyon ve Sanat Dergisi*, S. 25, Nisan 1999, ss. 4-5.

bir başka Amerikan okulu olan İzmir Uluslararası Kolej çatısı altında ilk izci teşkilatlanması yapıldı. Kolej müdürü Alexander MacLachlan'ın girişimleri sonucunda faaliyete geçen izcilik kulübü ile birlikte kulüp üyelerinin ruhsal gelişimlerinin, özgüvenlerinin ve becerilerinin açığa çıkması ve gelişmesi amaçlandı.⁷⁵ İlk yıl kırk öğrencinin üye olduğu izcilik kulübünde öğrenciler konuştukları dillere göre üç obaya ayrıldı ve her biri farklı isimlerle gruplandırıldı. Buna göre Türkçe konuşan öğrencilerden oluşan izci obasının ismi *yıldız keşifkolu* (star patrol), Rumca konuşanları *yay keşifkolu* (bow patrol), İngilizcenin konuşulduğu izci obasına ise *ok keşifkolu* (arrow patrol) ismi verildi. Bu öğrenciler aynı zamanda ikinci sınıf düzeyde izcilerdi ve sayıları her geçen yıl arttı.⁷⁶ 12 yaşın altında ve 15 yaşın üzerindeki öğrencilerin kabul edilmediği izcilik kulübüne, hazırlık kısmında okuyan yatılı öğrenciler başvurabiliyordu. Üyelik için başvuran öğrenciler sıkı bir elemekten geçtikten sonra kulüp üyeliğine kabul edilmekteydi.⁷⁷ İzcilik faaliyetleri kapsamında izciler, kolej yerleşkesi çevresinde gözetleme devriyesi yapıyor, çeşitli izci oyunları oynuyordu. İzciler arasında en sevilen oyun ise haydut takibi oyunuydu. Bu oyun gereği öğrenciler gruplara ayrılıyor, bir grup haydut olurken diğer grup onları takip etmekle görevli oluyordu.⁷⁸ Ayrıca ilk yardım eğitimleri alan izciler, kendi aralarından futbol ve hokey turnuvaları düzenliyordu.⁷⁹ Bu açıdan izci kulübünün, obaları arasında çekişmeli rekabetlerin yaşandığı faal bir kulüp olduğu söylenebilir.

Kolej ikinci müdürü Prof. Lee Vrooman'ın ifadesi ile kolej öğrencileri artık fizyolojik gelişimleri için atletizmin dışında izcilik gibi faaliyetlere de ilgi duyuyordu.⁸⁰ Bununla birlikte 1923 yılından sonra Uluslararası Kolej'in öğrenci profilinin değişmesi, kolejdeki izci oymaklarının isimlerinde ve yapısında da değişikliğe neden oldu. Buna göre, izci oymaklarının yeni isimleri şöyleydi; *aslan*, *kuş*, *yıldırım*, *bozkurt* ve *ustalar*. Uluslararası Kolej öğretmenlerinden Ahmet Şevket Bey idaresindeki *Aslanlar*, iyi bir spor grubuydu. Öğretmen Perry D. Avery sorumluluğundaki *kuş* oymağı çoğunluğu küçük yaşta olan öğrencilerden oluşuyordu. Büyük yaşta öğrencilerden meydana gelen *yıldırım* oymağına üye öğrenciler, izcilik faaliyetlerinde aktif olmamakla birlikte, genellikle sporla yakından ilgilenmekteydi. John Mac Cutcheon danışmanlığındaki *bozkurt* oymağı, üyelerinin hem küçük yaşta olması hem de sayılarının az olması nedeni ile etkili bir izci oymağı değildi. Öğretmen Frank W. Cheney idaresindeki *ustalar* oymağı ise kolejin en eski ve çalışkan izcilerinden oluşan en iyi izci oymağıydı.⁸¹

75 Reed, *a.g.e.*, s. 9.

76 PABCFM, Reel 628, No: 734. Elmacı, *a.g.e.*, s. 72.

77 A.g.a., Reel 629, No: 766.

78 Oyunun ayrıntıları, Uluslararası Kolej izcileri ve izci yemini hakkında bkz. S. R. Harlow, "The Scout Movement In The International College", *The Orient*, Vol. 5, No. 15, 15 April 1914, ss. 143-144.

79 PABCFM, Reel 629, No: 797.

80 APİKAM Arşivi, *Işık Dergisi*, s. 36.

81 Ustalar oymağı, faaliyetleri ile dikkat çeken bir izci koluydu, ancak 1930-1931 eğitim-öğretim yılında oymak sorumlusu öğretmen Frank W. Cheney ile oymak mensupları arasında anlaşmazlık yaşandı. Bu anlaşmazlık sonrası izci bayramından iki hafta önce

4.h. Diğer Spor Faaliyetleri

1920'lerin sonları ile 1930'lardaki dönemin siyasi havasının da etkisi ile Türk öğrenciler tarafından açılan ve *ocak* adı verilen öğrenci kulüpleri de kolej içerisinde aktif rol oynadı.⁸² Millî ülkü ve düşünceye haiz bu ocaklar öğrencilerin sınıflarına göre *büyük, orta* ve *küçük* ocak şeklinde ayrılıyordu. Ocak faaliyetleri kapsamında ise başta atletizm ve futbol gibi spor faaliyetleri yapılıyor hatta tenefüs aralarında bile çocukların ping-pong, domino, dama gibi oyunlar oynamalarına imkân sağlanıyordu. Ayrıca İzmir çevresine düzenlenen gezilerde ise gidilen bölgede bulunan sporcu gençler ile birlikte çeşitli spor faaliyetleri icra ediliyordu.⁸³

Ulusal ve uluslararası düzeyde spor federasyonlarının bulunmasına rağmen bugün bile spor olup, olmadığı tartışılan satranç da Uluslararası Kolej bünyesinde oynanan oyunlardan birisiydi. Bu bağlamda Ekim 1930'da kolej içerisinde bir satranç kulübü kuruldu. İlk başlarda az sayıda üyesi bulunan kulüp, ilerleyen zamanlarda öğrencilerin ilgisi ile karşılaştı. Kulüp faaliyetleri kapsamında satranç oyununu bilenler ile bu oyunu yeni öğrenenler iki gruba ayrılıp, kendi aralarında turnuvalar düzenliyordu. Yılsonuna kadar

oymak dağıldı ve üyelerinin bazıları diğer oymaklara üye oldu. Ayrıca bozkurt oymağının da izci bayramından bir gün önce bayram etkinliklerine iştirak etmeme kararı alması 1931 yılındaki izci bayramı programının iptal edilmesini gündeme getirdi. Davetlilere daha önceden haber verildiğinden dolayı bayram iptal edilemeyip, düşük katılımı ve heyecansız bir bayram günü geçirildi. Kolej öğrenci mecmuası *Işık Dergisi'*nde ifade edildiği üzere, resmiyet, okul idaresinin zaafı ve izciliğin özünde yatan *vatan ve namus* ülküsü bilinçli bir şekilde mevcut olmayışı bu olayların yaşanmasına neden oldu. *A.g.a., Işık Dergisi*, ss. 42-45. Aslında bu olay 1920'lerin sonlarına doğru kolej idaresi ve öğretmenler ile öğrenciler arasında yaşanan huzursuzluğun bir başka yansımasıydı. Bu huzursuzluğun temelinde ise Amerikan okullarındaki öğrencilere pompalanan *Amerikan kültürü* ile Anadolu'da esen *millî kültür* düşüncesinden kaynaklı kan uyuşmazlığı yatmaktaydı. Ayrıca ulusal basın yanı sıra *Hizmet* ve *Anadolu* gibi İzmir'in yerel gazetelerinde misyonerlik ve yabancı okullarla ilgili haberlere geniş yer vermeye başlanması da gerilimi tırmandırmıştı. Özellikle İzmir basınında İzmir'deki Amerikan misyonerlerin faaliyetleri ile ilgili olarak, Türkiye'nin talepleri doğrultusunda Amerikalı gençlerin bölgeye geldikleri belirtiliyordu. Bu misyoner gençlerin öğretmen, sosyolog, doktor, hemşire, dernek üyeliği adı altında, YMCA ve YWCA gibi Hristiyan derneklerin genel kurulları ile ortak çalıştıkları ifade ediliyordu. Örneğin 3 Haziran 1931 tarihli *Hizmet Gazetesi'*de "*Amerikan Kolejlere birer hars (kültür) mektebinden, birer din tuzağından başka bir şey değildir*" başlıklı haberden de anlaşılacağı üzere 1930'lara girilirken kimi çevrelerce Türkiye'deki Amerikan okullarına iyi gözle bakılmıyordu. Dolayısıyla diğer Amerikan okullarında okuyan Türk öğrencilerde olduğu gibi İzmir Uluslararası Kolej öğrencileri de bu siyasi havadan etkilendi. Ayrıntılı bilgi için bkz. Elmacı, *a.g.e.*, ss. 201-208.

82 1923 yılında kolej içerisinde teşekkül eden Türk Talebe Ocağı'nın gayesi Kırmızı Beyaz Dergisi'nde şu şekilde belirtilmişti: "Talebe arasında samimi kardeşlik alâkaları yaşatmak ve hariçte ilk mekteplerle içtimaî rabitalarda bulunmak ve bu suretle Türk milletine hayırlı ve müfit cemiyet azası yetiştirmek. *Nefi Cemiyet Edebiyesi* kütüphanesi ocağın faaliyet kollarından biridir. Fakir çocuklara yardım kolu da ocak faaliyetlerindedir." *APİKAM Arşivi, Kırmızı Beyaz Dergisi*, s. 22.

83 Hatta 1931 yılının ilkbaharında Orta Ocak üyesi on beş kişilik bir grup Ödemiş'e bir gezi düzenlemiş ve burada Ödemişli sporcu gençler ile samimi bir oyun oynanmıştı. *A.g.a., Işık Dergisi*, ss. 60-63.

devam eden satranç müsabakaları sonunda ise dereceye giren öğrenciler ödüllendirilmekteydi. Özellikle kışın ve kötü havalarda öğrencilerin boş vakitlerini değerlendirmeleri açısından zevkli bir oyun olan satranç, aynı zamanda genç dimağların gelişimine de katkı sağlıyordu.⁸⁴

Sonuç

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal eden İzmir'in iki önemli eğitim kurumu: Amerikan Kız Kolej Enstitüsü ve Uluslararası Kolej, eğitim ve öğretime katkıları açısından şehrin en iyi eğitim kurumlarından biri olmayı başardı. Bir misyoner örgütü olan Amerikan Board tarafından kurulan bu okullarda, dinî eğitimin yanı sıra pozitif, sosyal, beşerî bilimler ile meslekî ve teknik eğitimler verildi. Öğrenciler, aldıkları bu eğitimlerin dışında sosyal faaliyetler kapsamında modern spor dallarıyla da ilgilenme fırsatı buldu. Böylelikle gelişim çağındaki kız ve erkek öğrencilerin hem zihinsel hem de fiziksel becerilerine katkı sağlandı.

XIX. yüzyılın son çeyreğinde Amerikan Kız Kolej Enstitüsü'nün okul bahçesinde ve spor salonunda gerçekleştirilen kültürfizik hareketleri okuldaki ilk beden terbiyesi dersleriydi. 1904 yılından itibaren modern jimnastik ve kültürfizik dersleri müfredatta yer aldı. İlerleyen yıllarda ise kız öğrenciler voleybol ve basketbol gibi takım oyunları ile ilgilenmeye başladı. Öğrenciler, Mart 1921'de Amerikan Kız Kolej Enstitüsü bünyesinde İzmir'deki kız okulları arasında ilk ve dönemin tek kız basketbol takımını kurdu.

Erkek öğrencilerin beden terbiyesine ve spor faaliyetlerine aynı şekilde önem veren Uluslararası Kolej yönetimi ise 1892-1893 eğitim öğretim yılında *Atletik Kulüp* adında ilk öğrenci spor kulübünü faaliyete geçirdi. 1893 yılında Bornova'da düzenlenen okullar arası spor müsabakalarına Uluslararası Kolej de katıldı. Aynı yıl Mr. William Path adındaki İskoçyalı tarafından futbol sporunun teknik özellikleri ve kuralları Uluslararası Kolej öğrencilerine öğretildi. Böylelikle kentteki okullar arasında futbol oynanan ilk eğitim kurumu Uluslararası Kolej oldu. 1905 yılında kolejde eğitim gören dört öğrenci; Talat (Erboy), Şerif Remzi (Reyent), Sabri Süleymanoviç ve Nejat Evliyazade okul takımları ile sahaya çıkan ilk Türk futbolculardı. Özellikle atletizm ve futbol müsabakalarında kolej öğrencileri önemli başarılar elde edip, birçok kupa kazandı.⁸⁵ Dolayısıyla Uluslararası Kolej sporcularının, XX. yüzyılın ilk çeyreğinde kentin spor alanındaki gelişimine katkı sağladıkları söylenebilir.

Diğer taraftan Uluslararası Kolej, 1913 yılında Buca'da bulunan yeni yerleşkesine taşındı. Yerleşke içine inşa edilen spor salonu ise dönemi itibariyle Türkiye'nin en büyük ve en iyi spor salonu olma özelliğini taşıyordu. Öğrenciler için tesis edilen futbol, basketbol, voleybol sahaları ile atletizm pisti, tenis

84 A.g.a., *Işık Dergisi*, s. 64.

85 Uluslararası Kolej spor takımlarının kazandığı kupalar için bkz. Ek-4.

kortları ve hatta beyzbol, kriket, hokey ve golf sahasıyla Uluslararası Kolej, spora önem veren saygın bir eğitim kurumu hüviyeti kazandı. Okul, sporcu sağlığına da ehemmiyet gösterdi. Sağlık açısından herhangi bir sorunu bulunmayan her öğrenci, aktif olarak beden eğitimi derslerine iştirak edip, öğrenci spor kulüplerinde spor yapma şansı elde etmekteydi. Ayrıca her bir spor dalı ile ilgili sorumlu öğretmenin nezaretinde spor faaliyetlerini icra eden öğrenciler arasında müsabakalar düzenleniyordu. Bu müsabakalar, öğrencilerin bireysel becerilerini açığa çıkartmalarına fırsat verilmiş ve takımdaşlık ruhu içerisinde arkadaşları ile uyumlu bireyler olmalarına katkı sağlamıştı. Kolej bünyesinde yer alan izcilik kulübüyle de kulüp üyelerinin ruhsal gelişimlerinin yanı sıra özgüvenlerinin ve becerilerinin gelişmesi amaçlanmıştı.

Son olarak, bu çalışmada sadece İzmir Amerikan Kız Kolej Enstitüsü ve Uluslararası Kolej'in 1890'lardan 1930'lara kadar eğitim müfredatlarında yer alan beden terbiyesi dersleri ile bu okullardaki spor faaliyetleri değerlendirilmiştir. Ancak ileride modern sporların İzmir'e girişinde İzmir'deki yabancı okullar, azınlık okulları ve Türk okullarındaki beden eğitimi dersleri ve spor faaliyetleri karşılaştırmalı olarak incelenebilir. İncelenen eğitim kurumlarındaki müfredat ve faaliyet programları çerçevesinde bu kurumların İzmir spor tarihine ne gibi katkılarının olduğu konusunda genel bir değerlendirilmeye de ulaşılabileceği düşünülmektedir. Hatta İzmir'in yerli ve yabancı eğitim kurumlarındaki spor faaliyetlerine dair, İzmir yerel basının öncü gazeteleri Ahenk, Anadolu, Hizmet, Memleket, Türk İli ve Yanık Yurt gibi gazetelerde yer alan haberlerin derlenmesi ile konuya derinlik kazandırılabilir.

KAYNAKÇA

I. Arşiv Kaynakları

Papers of The American Board of Commissioners for Foreign Mission (PABCFM), Unit 5: (ABC 16.9.3):

Reel 597, No: 437, 482.

Reel 606, No: 406, 650, 651.

Reel 618, No: 502, 503, 583.

Reel 628, No: 696, 697, 706, 733-734, 746.

Reel 629, No: 765, 766, 767, 792, 797.

Ahmet Pirıştina Kent Arşivi ve Müzesi (APİKAM) Arşivi:

F_Sur-Yay_0047-001 - 0047-020 - Uluslararası-Kolej-1930 [Kırmızı Beyaz Dergisi]

F_Sur-Yay_0046-001A - 0046-050 - Uluslararası-Kolej-1931 [Işık Dergisi]

II. Süreli Yayınlar

International College İzmir (Smyrna) Catalogue-1931, Kızıl Chullu-İzmir 1931

Işık Dergisi

İzmir Enternasyonal Koleji-1927, Maarif Matbaası, Kızılçullu-İzmir, 1927

İnternaşonal Kolec İzmir-1933, İzmir 1933

Kırmızı Beyaz Dergisi

Life and Light for Woman

The Missionary Herald

The Orient

III. Kitaplar

- BRIAN, Johnson, *Amerikan Collegiate Institute (ACI) ve İzmir'deki Bağlı Okulların Tarihçesi: Bilgiye Uzanan Patikalar*, Çev. Handan Cingi, Amerikan Board ve Sağlık ve Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004/2005.
- ELMACI, Mehmet Emin, *Bir Semt Bir Bina: Nato Binası Amerikan Koleji'nden Kızılçullu Köy Enstitüsü'ne*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, No. 92, Ünik Binalar Serisi 3, İzmir, 2013.
- GÜNEŞ, Günver, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Modern Sporların İzmir'e Girişi (1850-1922)*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı Yayınları, No. 84, İzmir, 2012.
- KAHRAMAN, Atıf, *Osmanlı Devleti'nde Spor*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995.
- KOCABAŞOĞLU, Uygur, *Anadolu'daki Amerika; Kendi Belgeleriyle 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Amerikan Misyoner Okulları*, İmge Kitabevi, Ankara, 2000.
- REED, Arthur Lachlan, *Lucky Lach: Becoming an American*, Strathlachlan Press, Scotland, 2007.
- SEZER, Ayten, *Atatürk Dönemi Yabancı Okullar (1923-1938)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1999.
- ŞENOCAK, Bülent, *Levant'ın Yıldızı İzmir; Levantenler, Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler*, Şenocak Yayınları, İzmir, 2011.
- Uluslararası Amerikan Koleji Araştırma Komitesi, İzmir 1921 (İzmir'deki Bazı Sosyal Koşullar Hakkında Bir Araştırma)*, Çev. Aykan Candemir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, Kent Kitaplığı Dizisi: 8, İzmir, 2000.
- YALÇIN, Soner, *Efendi: Beyaz Türklerin Büyük Sırrı*, Doğan Kitap, İstanbul, 2007.

IV. Makaleler

- DEMİR, Cenk, "Türkler Arasında Bir Misyoner: John Kingsley Birge, 1888-1952 (Hayatı, Misyonerlik Faaliyetleri ve Eserleri)", *Prof. Dr. Abdulkadir Yuvalı Armağanı*, Edt. Mustafa Öztürk vd., C.1, Kayseri 2015, ss. 237-262.
- HARLOW, S. R., "The Scout Movement In The International College", *The Orient*, Vol. 5, No. 15, 15 April 1914, ss. 143-144.
- POHL, Ilse C., "The Smyrna Girls' School", *Life and Light for Woman*, Vol. 32, No. 2, February 1902, ss. 66-69.

TOPRAK, Zafer, "Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye'de İzcilik", *Toplumsal Tarih*, S. 52, Nisan 1998, ss. 13-20.

_____, "Cumhuriyet Arifesi Türkiye'de İzcilik", *Tombak-Antika Kültürü Koleksiyon ve Sanat Dergisi*, S. 25, Nisan 1999, ss.71-81.

V. Tezler

DEMİR, Cenk, *Amerikan Board'un İzmir'deki Faaliyetleri ve İzmir Uluslararası Kolej, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kayseri, 2014.*

KURULOĞLU, Fehim, *Altay Spor Kulübü Tarihi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, (Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2010.

İnternet Siteleri

<http://www.aci.k12.tr/Icerik/okulumuzun-tarihcesi/391/>

(Erişim tarihi: 09.03.2018)

EKLER

Ek-1 Okullar Arası Spor Müsabakaları Sonrası Amerikan Okulu (Uluslararası Kolej) Öğrencilerinin Kazandıkları Kupa ve Okul Müdürü Alexander MacLachlan

Kaynak: *The Missionary Herald*, Vol. 90, No. 9, September 1894, s. 365.

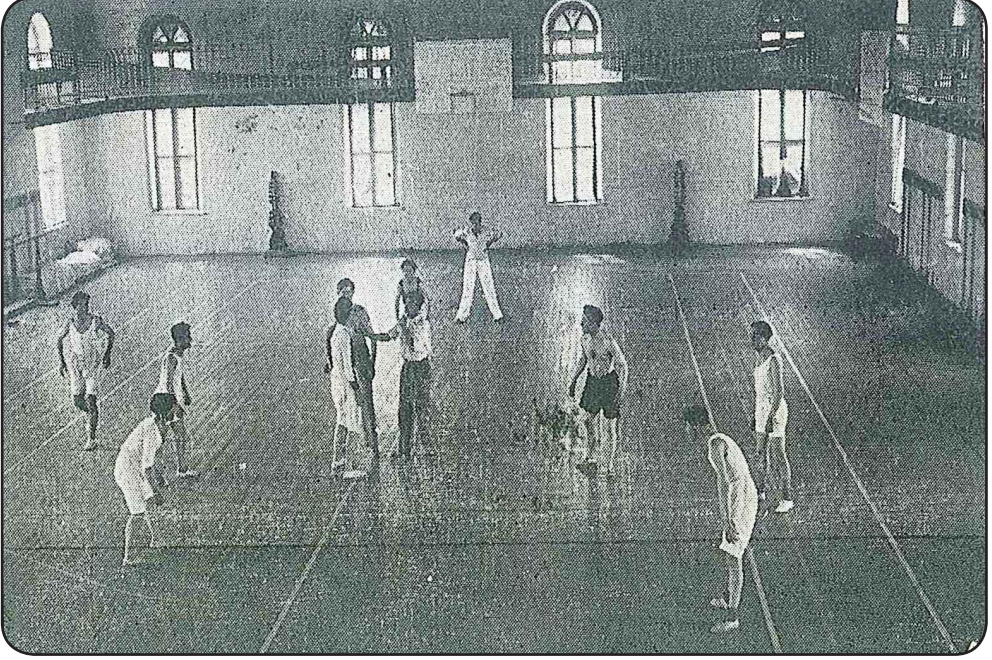

Ek-2 Uluslararası Kolej Büyükler Futbol Takımı

Kaynak: İzmir Uluslararası Kolej Kataloğu 1933.

Ek-3 Spor Salonunda Basketbol Oynayan Bir Grup Öğrenci
Kaynak: İzmir Uluslararası Kolej Kataloğu 1933.

Ek-4 Uluslararası Kolej Spor Takımlarının Kazandığı Kupalar
Kaynak: İzmir Uluslararası Kolej Kataloğu 1933.

